

100

Portraits of
Kurd

www.ketab.ir

لقمان رحیمی

Loghman Rahimi

سرشناسه: رحیمی، لقمان، ۱۳۵۸-
 عنوان و نام پدیدآور: صد پرتره / لقمان رحیمی؛ ویراستار محمد رضائی، افشین اسلوب.
 مشخصات نشر: تهران، کلهر، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۱۱۴ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۳-۶۹-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: عکاسی تک چهره
 موضوع: Portrait photography
 رده بندی کنگره: ۷۳۷.۲۱۳۹۶:۴ ص ۳/۳
 رده بندی دیویی: ۷۷۸
 شماره کتاب شناسی ملی: ۴۶۸۲۵

نام اثر: صد پرتره کورد
 پرتره نگار: لقمان رحیمی
 ویراستار: محمد رضائی، افشین اسلوب
 مترجم: محمد رضائی
 طراحی جلد و صفحه آرایی: محسن محمودی (نیار)
 آماده سازی چاپ: آتلیه گرافیک کلهر
 (رضا محمودیان، سعید مزینانی)
 آماده سازی تصاویر و لیتوگرافی: فرایند گویا
 چاپ: رنگ پنجم صحافی: سیمرغ
 ناظر فنی و هنری: محمد سمیعی فرد
 نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷
 شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه
 ناشر: انتشارات کلهر
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۷۳-۶۹-۵

مرکز پخش: ۰۹۱۴۳۸۰۰۴۱۷
 ۰۴۴-۴۶۲۴۴۳۴۳ و ۰۴۶۲۲۷۹۸۶

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است.
 Loghman.Rahimi@yahoo.com

پرتره‌نگاری در جستجوی هویتی متفاوت

نوشتن مقدمه‌ی کتابی که کار عملی در حوزه‌ی هنر عکاسی است، با شرح و بسطی تئوریک سازگارتر است تا جملاتی ساده که به کار عکاس پرداخته است و صد البته در روزگار کنونی که نقل‌قول‌نویسی از بزرگان نیز رونقی دو چندان دارد. مثلاً آوردن جملاتی از "سوزان سونتگ" بی‌گمان وجه‌ای دیگر به کار می‌دهد و نیم‌نگاهی به نظریه‌ی "رولان بارت" به عکاسی هم که خود نشانه‌ای دیگر در جهان نشانه‌هاست.

راه سومی نیز وجود دارد؛ که این نوشتار در آن مسیر گام گذاشته، و در دو اپیزود آن را مورد بررسی قرار داده است. اپیزود اول خرده روایت‌های یک عکاس از شکل‌گیری نوع کار و اساس مجموعه‌ی حاضر به عنوان مجموعه متونی قابل عرضه در روند هنر عکاسی است؛ که در پایان این نوشتار گزیده‌ای از آن آورده شده است. اپیزود دوم تحلیل نگاه ساده‌ی عکاس و اندیشه‌ی پیچیده‌ای که در ورای کلماتش نهفته است؛ و آن هم امر مهم هویت‌یابی در جهانی که به نظر متخصصین حوزه‌ی فرهنگ چهل تکه‌ای از فرهنگ‌ها در حال شکل‌گیری است و فرهنگ ملل شکل بریکولاژ به خود می‌گیرد.

کتاب فخرالدین فخرالدینی نقطه‌شروعی در ذهن عکاس برای حرکتی تازه بوده؛ ده‌ها بار کتاب را دیده و توروک نموده است. پرتره‌ی نام‌آوران ایرانی را دیده و البته نه نام‌آوران کورد. نگاهی تک بعدی یا دیدن ایران از یک دریچه. به همین دلیل عکاس بر آن می‌شود که چهره‌ی نام‌آوران کورد را در قاب دوربینش ثبت کند.

از "قاله‌مه‌ره" یکی از هویت‌سازان عرصه‌ی موسیقی کوردی شروع می‌کند. همیشه اولین گام‌ها با دشواری‌هایی همراه‌اند و بی‌گمان این کار نیز چنان‌که از فحوای کلام عکاس بر می‌آید تا راه خودش را پیدا می‌کند و البته شکل و سیاقی هدف‌مند به خود می‌گیرد بر چنین مسیری سیر کرده است.

هم روایت شفاهی و البته صادقانه‌ی عکاس از روند کارش و هم نتیجه‌ی کار عکاسی‌اش در قالب ۱۰۰ پرتره‌ی هنری، گویای سنگینی کار و ارزشمند بودن مجموعه‌ای است که تجربه‌ی سالیان یک هنرمند عکاس را در بر دارد و از آن مهم‌تر از لحاظ محتوایی هم در برگزیده‌ی پرتره‌ی شاخص‌ترین چهره‌های هنری و ادبی و علمی کورد است.

اگر به روایت اولیه‌ی عکاس از "سوزان سونتگ" جرقه‌ی اولیه‌ی کار توجه کنیم، می‌توان به این نکته پی برد که عکاس این مجموعه، از طرفی چهره‌های برجسته‌ی هنری و ادبی کورد ایران را هنرمندانه در قاب دوربینش جای داده، با تکنیک و بیان ویژه‌ای که لحن دوربین و لنزش در آن قابل تشخیص است. این بیان ویژه است که "الین رانتا کرانس" در کتاب "عکس ناب" از آن به امضای عکاس تعبیر می‌کند. امضای یک عکاس می‌تواند نگاه او به افق باشد، امضای دیگری استفاده از لنزهای سریع بدون فلاش، گاهی اوقات استفاده از لنز واید یا تله می‌تواند است. عکاس می‌تواند یک عکاس محسوب شود یا کنتراستی که بعد از عکاسی در نرم افزار افزایش می‌دهد؛ و البته جدای از این‌ها می‌تواند نگاهش به مفاهیم و بازتاب دادن آن در صفحات آلبوم عکس‌هایش باشد که چنین رویکردی را در این مجموعه می‌توان به وضوح دید.

از دیگر سو هنرمند عکاس این مهم را به اثبات رسانده است که عکاسی هم می‌تواند امری سیاسی و اجتماعی باشد؛ امری هویت‌خواه و متمایز کننده. جستجوی نام‌آوران متعلق به یک هویت زبانی و قومی و ثبت چهره‌ی آنان در چارچوب اثری هنری؛ هم نگاهی هنری برای ثبت تصویر انسان‌های برجسته‌ای است که هنر فرهنگ یک ملت را شکل داده‌اند و بدین جهت به بخشی از تاریخ یک ملت تبدیل می‌شود، چه بعداً و بعد از گذشت دورانی تاریخی، بی‌گمان "بخشی از این آثار" در لابه‌لای نوشته‌ها و کتاب‌های تاریخی مورد استفاده قرار خواهند گرفت. از دیگر سو چرخن عکاس به هنری بی‌مرز و زبان نیز هست، می‌توان تعبیری اجتماعی و حتی سیاسی هم از این مجموعه بدست داد و آن هم مطرح کردن هویتی فربه در پیش چشم مخاطبین دیگر هویت‌هاست. اتخاذ چنین رویکردی چنانچه "برنیس آبوت" در نوشتار کتابی با عنوان "پای خود بایستد" متذکر می‌شود؛ دقت و نکته‌سنجی می‌خواهد. دقت و نکته‌سنجی عکاس، شناخت او از زمان، آگاهی از دیدن زمان حال با چنان وضوحی که گویی دارد بدان وسیله گذشته را می‌نگرد و آینده را احساس می‌کند. این کار، آیین عکاسی است و برای آن دانش و معرفت و همچنین ادراک زمان، لازم است. از این‌رو، عکاس، به تمام معنی یک انسان معاصر است؛ انسان که زمان حال به وسیله‌ی چشمان او به گذشته می‌پیوندد.

در این مجموعه اگر ادراک زمان و دغدغه‌های هویتی امروزی برای عکاس چون امری تئوریک هم مطرح نبوده، بی‌شک جستجوی چنین امری با توجه به احساس خطر او از فراموشی هویت ملی‌اش و تلاش برای بنا نهادن راهی در حیطه‌ی عکاسی، نشان از نکته‌سنجی و شناخت زمان دارد.

با این ایده و تصور که مجموع این پرتره‌ها، بخشی از هویت‌سازان و هنرمندان و نقش‌آفرینان فرهنگی و اجتماعی کورد هستند و این می‌تواند اگر از دید اندیشمندانی چون "ادوارد سعید" و "هومی بهابها" به آن نگریسته شود، حامل پیامی مهم در فضای گفت‌وگویی آنان باشد. پیامی با این مضمون، در جهانی که برخی از رسانه‌ها و حتی گروه‌های فرادست، گاه برای تضعیف توان یک هویت تلاش می‌کنند یا لاقط سعی در به حاشیه‌راندن و حتی مخدوش کردن آن را دارند، چنین کاری می‌تواند "ترمیم سیمای مخدوش‌شده‌ی یک هویت" را نیز در برداشته باشد.

جدای از این بحث، از نگاه هنری نیز تنوعی در سبک و کار عکاس دیده می‌شود. طیف وسیعی از هنرها و توانمندی‌ها در چهره‌های انتخاب‌شده‌ی عکاس به چشم می‌خورند. از نویسندگان و کارگردان و موزیسین گرفته تا شاعر و مورخ و مترجم و ... در یک کلام می‌توان گفت عکاس در هر پرتره سعی کرده است نوع نگاه و نگارشش متفاوت از پرتره‌های دیگر باشد. در حد توان، مجموع عناصر موجود در قاب، هم نشان‌دهنده‌ی پرتره‌ی یک شخص و هم دربردارنده‌ی نوعی شخصیت‌پردازی از طریق عناصر انتخابی موجود در فضای عکاسی شده است. ابزارهایی که می‌توانند بیانگر هنر و حرفه‌ی شخصیت انتخاب شده باشند. بی‌تردید در این میان شاید همه‌ی پرتره‌ها به دلایل فنی و حتی نوع زمان و روحیه‌ی افراد در زمان عکاسی متضمن چنین وصفی نباشند، ولی تلاش عکاس در این راستا به ثمر نشسته و بخش عمده‌ی پرتره‌ها آثاری گویا، زیبا و هنری، برای نسل کنونی و آیندگان حوزه‌ی هنر ایران و کوردستان هستند.